

Відтепер під час військового стану уразі неможливості подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру чи про звільнення від кримінальної відповідальності, строк досудового розслідування зупиняється на підставі вмотивованої постанови прокурора з викладенням таких обставин. При цьому строки поновлюються у випадку, якщо такі обставини припинили існувати. Крім того, до винесення відповідної постанови прокурор має вирішити питання продовження строку тримання особи під вартою.

Можна зробити висновки, що запроваджені зміни, безумовно, впливатимуть на хід кримінального провадження, особливо досудового розслідування, в умовах військового стану. Беззаперечним є те, що внесені зміни розширяють повноваження сторони обвинувачення та зачіпають процесуальні гарантії прав особи в кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Воєнні трансформації КПК України. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/voєnni-transformaciyi-kpk-ukrayini.html>.

3. Закон щодо вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211059_zakon-shchodovdoskonalennya-poryadku-zdyisnennya-kriminalnogo-provadzhennya-v-umovakh-voєnnogo-stanu.

Гезет Ірина Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Симоненко Н. О.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Інститут примусових заходів медичного характеру знаходиться на перетині юридичної, соціологічної та медичної галузей знань. Саме багатогранність, зумовлює складність його застосування. Примусові заходи медичного характеру захищають суспільство від правопорушень,

що вчинені особами, які страждають психічними розладами. Але їхня суть, полягає не тільки у цьому, а й у забезпеченні безпеки останніх. Вчинені психічно хворими особами правопорушення, характеризується особливостями формування мотивів, що обумовлює несподіваний, непередбачуваний характер їхньої поведінки. Також дана категорія осіб, в більшості, нездатна вчитися на своїх помилках, тобто вони не користуються минулим досвідом для запобігання вчинення нових суспільно небезпечних діянь [6].

Необхідність контролю за поведінкою даної категорії людей, з боку держави, є очевидною та набуває особливої актуальності. На даний час, підвищений рівень кримінальної протиправності; безробіття та побутова невлаштованість; конфліктні ситуації, що охопили суспільство а ж ніяк, не поліпшують їхнє становище. На підставі тенденції щодо зростання кількості психічно хворих, які вчиняють суспільно небезпечні дії, питання застосування примусових заходів медичного характеру, має подальшу перспективу в наукових, прикладних дослідженнях [4].

Відповідно до ст. 92 КК України примусовими заходами медичного характеру є надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщенням особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь [8].

На думку О. Панчак, в даній нормі, законодавець не вказує ані на родову приналежність цього поняття, ані на усі його істотні видові ознаки, що дозволяли б відмежовувати це поняття від інших видових. Враховуючи значення застосування ПЗМХ, вони є самостійним кримінально-правовим наслідком, а тому передбачення у чинному КК України можливості застосування їх поряд із іншими кримінально-правовими наслідками, є порушенням прав особи та принципів кримінального права [5].

Питання примусових заходів медичного характеру є спірним і у кримінальному праві інших країн. У деяких, їх виділяють альтернативним покаранням. Ця особливість зустрічається до прикладу у Швейцарії. Під час призначення судом таких заходів дотримується принцип відповідності, призначення рівноцінного примусового заходу відповідно до злочину, вчиненого хворою особою. В Італії примусові заходи медичного характеру є частиною «заходів безпеки» [3].

Цілі застосування примусових заходів медичного характеру закріплено у ст. 92 КК України: 1) застосування примусових заходів медичного характеру є обов'язковим незалежно від волі особи, до якої

їх застосовано; 2) запобігання вчиненню суспільно небезпечних діянь з боку осіб, які страждають на психічні розлади, що становлять небезпеку як для самого хворого, так і для інших осіб. Відповідно до змісту даної статті, можна виділити медичні та правові цілі застосування. Мета медичного характеру є альтернативною, вона передбачає вилікування або поліпшення психічного стану психічно хворих осіб. Правові цілі, ставлять за мету, попередження вчинення нових суспільно небезпечних діянь. Видами ПЗМХ, відповідно до ст. 94 КК України, є: амбулаторна психіатрична допомога в примусовому порядку; госпіталізація в психіатричні заклади із звичайним, посиленням і суворим наглядом. Амбулаторна психіатрична допомога в примусовому порядку передбачає обов'язковий диспансерний нагляд, який встановлюється незалежно від згоди пацієнта або його близьких. Особливістю призначення даного заходу судом, полягає у переконанні того, що підсудна особа не потребує спеціальних умов для лікування (постійного догляду та утримання в стаціонарних умовах, не представляє небезпеку для себе і оточуючих) [4, 8].

Для застосування примусових заходів медичного характеру обов'язковими є підстави, без яких їхня реалізація буде неможливою. Доктрина кримінального права виділяє наявність трьох елементів: 1) вчинене суспільно небезпечного діяння, передбачене КК; 2) психічне захворювання, яке виключає усвідомлення суспільної небезпеки своїх діянь або керування ними; 3) фактична небезпечність даної особи для себе і суспільства. Коло осіб, до яких можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру, закріплено ст. 93 КК України. До них належать: особи, які вчинили суспільно небезпечні діяння, передбачені Особливою частиною КК України, в стані неосудності; особи, які вчинили злочин у стані обмеженої осудності та притягуються до кримінальної відповідальності; особи, які вчинили злочин у стані осудності, але захворіли психічним розладом до постанови судового вироку або під час відбування покарання, що унеможливило призначення або виконання покарання [2; 7].

Щодо обмеженої осудності, то існує дискусія у наукових колах. Зважаючи на те, що чіткого визначення критеріїв обмеженої осудності досі немає, то на практиці цю правову категорію уникають. Як доказ, можна взяти мінімальну кількість вироків, у Єдиному державному реєстрі судових рішень, в яких посилаються на цю норму. Серед інших країн теж усе досить неоднозначно, так, наприклад, цей інститут узагалі не визнають у Аргентині, Болгарії, Голландії, Іспанії, Китаї, Молдові, Норвегії, Румунії та США [7; 3].

Зважаючи на взаємозв'язок кримінального права та кримінального процесу, вважаю за доречне, згадати і про суттєву підготовку для проведення таких експертиз, які вимагає значної кількості відповідних документів. В свою чергу, Європейський суд з прав людини стоїть на сторожі дотримання прав і свобод людини, особливо уважно розглядаючи справи такої категорії кримінальних проваджень та конкретизуючи умови утримування під вартою осіб або їх затримання як душевнохворих [4].

Підсумовуючи все вище написане, можна сказати, що інститут примусових заходів медичного характеру, є формою кримінальної відповідальності щодо неосудних осіб. Також його можна назвати особливим заходом безпеки, який застосовує держава для підтримки належного рівня безпеки. Запровадження інституту кримінальних проступків, створює нові питання щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Також слід погодитися, що потреба розробки правил застосування даних заходів, себе не вичерпала (особливо в моментах коли їх слід застосовувати з іншими кримінально-правовими наслідками). А положення чинних КК і КПК України мають деякі недоліки, відсутності або неточності окремих понять, які приносять не зручності та визнаються більшістю юристами-практиками.

Список використаних джерел

1. Павлова Т. О. Примусові заходи медичного характеру як інший захід кримінально-правового характеру. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 172–917. URL:<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Qyv83N9crbAJ:pd.oNeu.edu.ua/article/view/233215/232008+&cd=10&hl=ru&ct=clN9k&gl=ua>.

2. Пукавський Ю. А., Кушпін В. П. Особливості застосування примусових заходів медичного характеру. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 161–163. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2019/44.pdf.

3. Клименко О.В. Розвиток інституту Примусових заходів медичного характеру в законодавстві країн Європи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2020. № 3. Т. 31 (70). С. 171–175. (Серія «Юридичні науки»). URL: http://www.juris.vernadskyjour.N9als.iN9.ua/jourN9als/2020/3_2020/32.pdf.

4. Туренко Д. В. Застосування примусових заходів медичного характеру в кримінальному процесі. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4 (3). С. 68–72. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/4/part_3/18.pdf.

5. Панчак О.Г. Примусові заходи медичного характеру та інші кримінально-правові наслідки: окремі проблеми застосування. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 305–309. URL:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eKq-CI042jkJ:№buv.gov.ua/j-pdf/Chkup_2015_2_74.pdf+&cd=8&hl=ru&ct=cl№k&gl=ua.

6. Берш А.Я. примусові заходи медичного характеру: правова природа та види : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2019. 28 с. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2019/44.pdf.

7. Лосич С. В., Рутвян К. О. Складнощі застосування примусових заходів медичного характеру до обмежено осудних осіб. *Forum Prava*. 2019. № 55 (2). С. 45–51. URL: https://forumprava.pp.ua/files/045-051-2019-2-FP-Losych,Rutvia№_7.pdf.

8. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

Гемба Катерина Миколаївна,
курсант ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: Т.В.О. начальника
відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної
власності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник
Корольчук В. В.

ПРОБЛЕМАТИКА ЗГВАЛТУВАННЯ ЧОЛОВІКІВ

На сьогодні багато науковців, журналістів, активістів говорять про проблеми «феномену» згвалтування чоловіків, про їх серйозність, але все таки вони залишаються мало поміченими.

Як для мене це незвичайні побутові проблеми чи сімейні сварки, а можна сказати глобальні і масштабні проблеми, про які потрібно говорити.

Історично згвалтування вважалося злочином виключно щодо жінок. Це переконання все ще на жаль, існує у нашому суспільстві. У більшості випадків чоловіки, які являються жертвами згвалтування намагаються приховати та заперечувати це, але коли вони врешті-решт наважуються на розповідь переважно більшість з них дуже невизначено говорять про свої травми, коли звертаються до медичних чи психологічних служб чи установ. Типовим прикладом може слугувати випадок у Китаї. Коли пекінський охоронець був засуджений у першому у Китаї судовому переслідуванні за регуальне гвалтування над чоловіком. Пізно вночі 9 травня 2011 року потерпілий все таки